

کتاب‌های محیط‌زیستی کودکان بومی نیستند

آموزش سفارشی محیط‌زیست

۵۴۳ عنوان کتاب محیط‌زیستی برای کودکان در ۵ سال گذشته منتشر شده است

تکمیل نسیم اعتمادی/شهریوند

شادی خوشکار | «بینین اگه مالکین

پن کیک‌فروشی اون زمینو خاکبرداری کنن، همه سوراخااز بین می‌رن.»

«اون صاحب اون ملکن، اونا هر کاری دلشون بخواد می‌تونن تو ملکشون انجام بدن. شاید اونا برای این کار مجوز گرفته‌ان.»

«یعنی اونا اجازه گرفته‌ان جغدا روز از بین ببرن؟»

«جغدا پرواز می‌کنن و یه جای دیگه برای خودشون لونه می‌سازن.»

با عصبانیت گفت: اگه بچه داشته باشن چی؟ بچه‌ها چه چوری پرواز می‌کنن؟ چه چوری بابا؟ شما و مامان چی؟ اگه یه روز یه مشت غریبه با بولدوز از راه برسن و این خونه رو صاف کنن و بعد بکن بکشید حالا عیبی نداره وسایلتونو جمع کنین و برین یه جای دیگه چه احساسی پیدا می‌کنین؟»

ری چند وقتی دنبال پسر نوجوان عجیبی کرده بود که جغدها را دیده بود. پسر عجیب وضع جغدها را گفته بود، ری باید با کمک دوستانش کاری برای نجات جغدها و محل زندگی شان می‌کرد. آنها شخصیت‌های رمان جغد بهتر است یا پن کیک نوشته کارل هایسن هستند. رمانی با موضوع محیط‌زیست برای نوجوان‌ها. رمانی با شخصیت‌های جذاب که دغدغه محیط زندگی شان و جانوران را دارند. نویسنده نمی‌خواهد به طور مستقیم آموزشی به بچه‌ها بدهد، او دارد داستان خودش را تعریف می‌کند که درباره محیط‌زیست است. کاری که موریس درونون در اثر تحسین شده‌اش «تستوی سیزانگشتی» انجام داده و بدون این که به طور مستقیم از بدی جنگ و خوبی صلح و طبیعت بگوید، شخصیت ماندگاری خلق می‌کند که با انگلستان سبزش و با کمک

گل‌ها به جنگ پایان می‌دهد: «مبارزه با جنگ به وسیله گل‌های بنفشه و الاله باعث شده بود که در سراسر دنیا یک عالم مرگ و جوهر مصرف شود. قبلاً برای خرید جلد کارخانه مطالعه فراوانی شده بود. در کنار جاهای اطراف شهر اعلان‌های بزرگی نصب شده بود که رویشان نوشته بودند: گل‌های بکارید که یک شه‌رشد کنند، به جنگ

بگویند ناه‌به گل بگویند آری!»

در پنج سال گذشته (از سال ۱۳۹۰ تا شهریور ۱۳۹۵) ۵۴۳ عنوان کتاب با موضوع محیط‌زیست برای گروه سنی کودکان و نوجوان در ایران منتشر شده است. طبق آمار خانه کتاب، تعداد این عناوین در سال ۱۳۹۰، ۵۹ عنوان بوده است و در سال ۹۱ افزایش نزدیک به ۲ برابر به ۹۹ عنوان رسیده است. این افزایش عناوین در سال ۹۶ به ۱۳۱ عنوان و در سال ۹۳ به ۱۴۹ عنوان رسیده است. سال ۹۴ تعداد عناوین نسبت به سال‌های قبل کاهش داشته و ۸۲ عنوان کتاب با موضوع محیط‌زیست برای این گروه سنی منتشر شد. این تعداد برای ۶ ماه نخست سال ۱۳۹۵ عنوان بود.

سال گذشته، برگزیده جایزه اسکار بهترین بازیگر نقش اول مرد، درباره گرمایش زمین صحبت کرد. لئوناردو دی کاپریو گفت به سال ۲۰۱۲ به زبانه‌های این کره حساب باز نکنیم و از کسانی حمایت کنیم که پشت صنایع آلوده کنده‌نویسند. به تازگی رضا کایانین، سفیر محیط‌زیست شده است و کمپین‌هایی برای حفظ محیط‌زیست در مقیاس شهری یا کشوری، منطقی‌های جهانی شکل می‌گیرند و دغدغه‌های محیط‌زیستی سر از انیمیشن‌ها و کتاب‌ها درمی‌آورند. انبوه کتاب‌هایی که در این چندسال با این موضوع منتشر شدند، اغلب ادبیات ترجمه بودند. غیر از کتاب‌های داستانی که با موضوع محیط‌زیست منتشر شده‌اند، کتاب‌هایی غیرداستانی نیز به‌طور آموزش مستقیم درباره جانوران، طبیعت، انرژی، زباله و بازیافت برای کودکان و نوجوان به چاپ رسیدند. به تازگی کارهای تالیفی نیز در این حوزه منتشر شده است و نویسندehای ایرانی تلاش‌هایی چه در زمینه تالیف دایره‌المعارف‌ها و فرهنگ‌نامه‌ها و چه کتاب‌های داستانی با موضوع محیط‌زیست انجام داده‌اند. در صفحه نخست بعضی از این کتاب‌ها، نام سازمان‌هایی که کتاب‌ها را سفارش داده‌اند، دیده می‌شود.

زبان دارد رفع می‌شود.» بیشتر کتاب‌هایی که تا به حال با این موضوعات منتشر شده‌اند، ترجمه هستند و مسأله بومی‌بودن چه در متن و رهاکارها ترجمه شده‌اند. تفاوت غیرداستانی و چه در تصاویر باعث می‌شوند مخاطب خود را نسبت به مسائل مطرح‌شده بیگانه بداند. علی گلشن، نویسنده کتاب «سگ‌سانان و کفتارها» و داور جایزه لاک‌پشت پرنده می‌گوید: بخشی از این کتاب‌ها تنها به اطلاعات کودک اضافه نمی‌کنند که او را به اشتباه می‌اندازند، او در تصویرگری‌ها مثال می‌آورد: «تصویرگر لزوماً اطلاعات کافی ندارد و تحقیق هم نمی‌کنند. مثلاً در کتابی یوزپلنگ را در دامنه البرز در یک دشت شقایق گذاشته‌اند، در حالی که زیستگاهش آن جا کشیده‌اند یا داستان درباره یوزپلنگ است و تصویرگر پلنگ می‌کشد. ناشر یا خود تصویرگر باید روی این مسائل حساسیت داشته باشند که اطلاعات تصویری غلط ندهد، چون در ذهن کودک حک می‌شود و هیچ وقت هم از ذهنش نمی‌رود.»

بیشتر کتاب‌هایی که تا به حال با این موضوعات منتشر شده‌اند، ترجمه هستند و مسأله بومی‌بودن چه در متن و رهاکارها ترجمه شده‌اند. تفاوت غیرداستانی و چه در تصاویر باعث می‌شوند مخاطب خود را نسبت به مسائل مطرح‌شده بیگانه بداند. علی گلشن، نویسنده کتاب «سگ‌سانان و کفتارها» و داور جایزه لاک‌پشت پرنده می‌گوید: بخشی از این کتاب‌ها تنها به اطلاعات کودک اضافه نمی‌کنند که او را به اشتباه می‌اندازند، او در تصویرگری‌ها مثال می‌آورد: «تصویرگر لزوماً اطلاعات کافی ندارد و تحقیق هم نمی‌کنند. مثلاً در کتابی یوزپلنگ را در دامنه البرز در یک دشت شقایق گذاشته‌اند، در حالی که زیستگاهش آن جا کشیده‌اند یا داستان درباره یوزپلنگ است و تصویرگر پلنگ می‌کشد. ناشر یا خود تصویرگر باید روی این مسائل حساسیت داشته باشند که اطلاعات تصویری غلط ندهد، چون در ذهن کودک حک می‌شود و هیچ وقت هم از ذهنش نمی‌رود.»

کلاس سومی هاتمام‌بعظاًظهر آن روز، باز گوشه و کنار مدرسه، شیشه‌های ششیر و از کلاس‌های پیش‌دستانی‌ها و غذاخوری معلم‌ها بطری‌های پلاستیکی جمع‌آوری کردند. حتی چند تا بطری هم از توی سطل زباله پیدا کردند. کلاس سوم درست مثل ارتش مورچه‌ها سبخت کار کردند. فرانک آهسته گفت: خیلی کار باحالی کردی که ما را از کلاس ریاضی نجات دادی. جودی دمدمی یک شخصیت شناخته‌شده بچه‌ها به امروز است که نویسنده در یکی از جلد‌های آن به مسأله محیط‌زیست پرداخته است. او در این جلد می‌خواهد دنیا را نجات بدهد و در نهایت با کمک همه همکلاسی‌ها و خانواده‌اش موفق می‌شود برای حفظ محیط‌زیست یک حرکت کوچک انجام دهد. در تعداد زیادی از کتاب‌ها مجموعه‌ای شخصیت محور مثل جودی دمدمی یا چارلی و

لول، حداقل یک جلد به دغدغه‌های محیط‌زیستی

می‌پردازد.

انتشارات فنی ۶ کتاب درباره گرمایش زمین منتشر کرده. در ۵ سال گذشته ۴۵ عنوان کتاب درباره بازیافت منتشر شده است که ۳۵ عنوان در انتشارات فنی ایرانی چاپ شده‌اند. یکی از آخرین کتاب‌های این ناشر درباره بازیافت با نام «بازیافت» منتشر شده. در بعضی از این کتاب‌ها فعالیت‌های گروهی یا خانوادگی یا اهالی محل برای بازیافت زباله‌ها صورت می‌گیرد. اتفاقی که به گفته علی گلشن در کشور ما نمی‌افتد، زیرا فضای ما متفاوت است: «مثلاً فعالیت‌هایی که با بچه‌ها در مدارس انجام می‌شود با بچه‌های ما متفاوت است و این موضوع در مدارس ما زیاد کار شده است و دغدغه بچه‌های ما این نیست که بیایند زباله‌ها را تفکیک کنند و کمپوست بسازند یا در سریای محله‌شان گروهی راه بیندازند و این کارها را انجام دهند. در این کتاب‌ها اردو یا کارهای هنری در کنار خانواده انجام می‌شود که این شیوه کار کردن برای بچه‌ها می‌بگانه و در کسان برای آنها سخت است. شاید حتی خنده‌دار باشد که خانواده‌ای راه بیفتند و زباله‌ها را تفکیک کنند و به محل بازیافت‌شان تحویل بدهند. هر چند پوشان

ایراد دارد رفع می‌شود.» بیشتر کتاب‌هایی که تا به حال با این موضوعات منتشر شده‌اند، ترجمه هستند و مسأله بومی‌بودن چه در متن و رهاکارها ترجمه شده‌اند. تفاوت غیرداستانی و چه در تصاویر باعث می‌شوند مخاطب خود را نسبت به مسائل مطرح‌شده بیگانه بداند. علی گلشن، نویسنده کتاب «سگ‌سانان و کفتارها» و داور جایزه لاک‌پشت پرنده می‌گوید: بخشی از این کتاب‌ها تنها به اطلاعات کودک اضافه نمی‌کنند که او را به اشتباه می‌اندازند، او در تصویرگری‌ها مثال می‌آورد: «تصویرگر لزوماً اطلاعات کافی ندارد و تحقیق هم نمی‌کنند. مثلاً در کتابی یوزپلنگ را در دامنه البرز در یک دشت شقایق گذاشته‌اند، در حالی که زیستگاهش آن جا کشیده‌اند یا داستان درباره یوزپلنگ است و تصویرگر پلنگ می‌کشد. ناشر یا خود تصویرگر باید روی این مسائل حساسیت داشته باشند که اطلاعات تصویری غلط ندهد، چون در ذهن کودک حک می‌شود و هیچ وقت هم از ذهنش نمی‌رود.»

در بخش غیرداستان، عمده کتاب‌ها ترجمه هستند که بخش زیادی از آنها از ادبیات انگلیسی عمدتاً کتسور آمریکا ترجمه شده‌اند. تفاوت فرهنگی در این‌جا به‌خصوص در کتاب‌های مربوط به بازیافت، خود را نشان می‌دهند. میرزاده می‌گوید: «به صورت خاص درباره زباله می‌گوییم: کم مصرف کن، دوباره استفاده کن، بازیافت کن. ولی در کتاب‌های آمریکایی مفهوم کم مصرف کردن را نمی‌بینید، چون جامعه مصرف‌گراست یا نمادها و نشانه‌های این کتاب‌ها با کشور ما متفاوت

است. مثلاً رنگ لباس رفتگران، یک راه این است که ما هم‌ان کتاب‌ها و مفاهیم را فارسی‌سازی کنیم و دوباره بنویسیم و خوشبختانه هستند کسانی که تولید می‌کنند.» مشکلی که در افزایش ترجمه‌ها پیش می‌آید، ناسامانی و گاهی بدون مرجع بودن آنهاست. کتاب‌هایی که باید نقش مرجع را داشته باشند: به کودک کلمات بدهند، گاه مشخص نیست منبع اطلاعات‌شان کجاست. گلشن می‌گوید بخش زیادی از این کتاب‌ها کپی‌پیست از اینترنت یا کتاب‌های دیگر است و کتاب‌سازی هستند: «گاهی هم مشکل ترجمه دارند، حتی خیلی از این کتاب‌ها پسر از غلط‌اند و در یک کتاب علمی حتی شش‌مترجم با محیط‌زیست اشتباهی می‌شود از فهرست خارج شوند. شاید مترجم با محیط‌زیست اشتباهی نداشته باشد، ترجمه کلمات و اصطلاحات را نداند و اشتباه ترجمه کند.» او در مقابل از بعضی از ناشران یاد می‌کند که حرکت‌های خوبی مثل استفاده از عکس‌گونه‌های ایرانی انجام داده و حتی با گروهی از عکاسان حیات‌وحش کار کرده‌اند. کتاب‌های این ناشران می‌توانند در نمایشگاه‌های بین‌المللی نیز توجه ناشران خارجی را جلب کنند. انتشارات کانون پرورش فکری، انتشارات طلایی و انتشارات فنی ایران چند کتاب به این شکل منتشر کرده‌اند: «هم اهمیت عکاسی حیات‌وحش مشخص می‌شود، هم این که تصاویر از گونه‌های بومی خود ما است و به‌عنوان یک گونه خاص از یک کشور در نمایشگاه‌های خارجی معرفی می‌شود.»

«آن سال لونا چیزی می‌خواست که با همه کادوهای قبلی فرق داشت. یک بچه آدم دیده بود و دلش می‌خواست یکی از آنها داشته باشد. پدرش می‌گفت نگهداری بچه آدم خیلی سخته. ورچه و ورچه می‌کنه. غذا می‌خواد. تفریح می‌خواد،

محبت می‌خواد. اما لونا گوش بدهکار نبود.» لونا یک بچه خرس است و برعکس دنیای واقعی حالا او است که می‌خواهد یک بچه آدم نگه‌دارد. کتاب کادوی عجیب و غریب تولد لونا را پیام ابراهیمی نوشته است. انتشارات فنی ایران به تازگی با تعدادی از نویسندehای جوان کتاب‌های داستانی تالیفی در زمینه محیط‌زیست منتشر کرده است، کتاب‌هایی از نوید سیدعلی اکبر، مهدی رجبی، مسعود ملکپاری، اعظم مهدوی، روناک ربیعی و... کارشناس‌ها درباره این کتاب‌ها نظرات متفاوتی دارند، بعضی می‌گویند حرکت‌های خوبی صورت گرفته است و ظاهراً باید منتظر کتاب‌های خوبی باشیم و بعضی دیگر اعتقاد دارند داستان‌ها هنوز ضعیف‌اند اما تصویرگری‌ها خوب است. اما همه‌شان فکر می‌کنند اتفاق خوبی است. تلاش‌ها و قدم‌هایی ابتدایی است که در آینده مسیر خود را پیدا می‌کنند.

مریم محمدخانی، دبیر تحریریه مجله پژوهشنامه است و داور لاک‌پشت پرنده. او می‌گوید مسأله مهم این‌جاست که در بعضی از کتاب‌های تالیفی رنگ و بوی سفارشی بودن مشخص است: «در مورد محتوا گاهی سفارشی بودن مشخص است. معلوم است که ۵ شاعر درباره بهینه‌سازی مصرف برق شعر گفته‌اند و این را مخاطب کودک هم متوجه می‌شود. در مقابل یک‌سری رمان‌های ترجمه هم با پس‌زمینه محیط‌زیستی هستند که نمونه‌های خوبی‌اند. یعنی مخاطب قبل از این که حس کند دارد یک کتاب محیط‌زیستی می‌خواند، حس می‌کند دارد یک رمان خوب می‌خواند و این موضوع خیلی مهمی است. در داستان‌های تالیفی باید به این نکته توجه شود که ارزش ادبی کار همسنگ محتوایی که می‌خواهد عرضه کند، باشد. در غیر این صورت می‌شود شبیه یک عالمه شعاری که از صبح تا شب در تلوویزیون

پیدا می‌کنند. مریم محمدخانی، دبیر تحریریه مجله پژوهشنامه است و داور لاک‌پشت پرنده. او می‌گوید مسأله مهم این‌جاست که در بعضی از کتاب‌های تالیفی رنگ و بوی سفارشی بودن مشخص است: «در مورد محتوا گاهی سفارشی بودن مشخص است. معلوم است که ۵ شاعر درباره بهینه‌سازی مصرف برق شعر گفته‌اند و این را مخاطب کودک هم متوجه می‌شود. در مقابل یک‌سری رمان‌های ترجمه هم با پس‌زمینه محیط‌زیستی هستند که نمونه‌های خوبی‌اند. یعنی مخاطب قبل از این که حس کند دارد یک کتاب محیط‌زیستی می‌خواند، حس می‌کند دارد یک رمان خوب می‌خواند و این موضوع خیلی مهمی است. در داستان‌های تالیفی باید به این نکته توجه شود که ارزش ادبی کار همسنگ محتوایی که می‌خواهد عرضه کند، باشد. در غیر این صورت می‌شود شبیه یک عالمه شعاری که از صبح تا شب در تلوویزیون

پیدا می‌کنند. مریم محمدخانی، دبیر تحریریه مجله پژوهشنامه است و داور لاک‌پشت پرنده. او می‌گوید مسأله مهم این‌جاست که در بعضی از کتاب‌های تالیفی رنگ و بوی سفارشی بودن مشخص است: «در مورد محتوا گاهی سفارشی بودن مشخص است. معلوم است که ۵ شاعر درباره بهینه‌سازی مصرف برق شعر گفته‌اند و این را مخاطب کودک هم متوجه می‌شود. در مقابل یک‌سری رمان‌های ترجمه هم با پس‌زمینه محیط‌زیستی هستند که نمونه‌های خوبی‌اند. یعنی مخاطب قبل از این که حس کند دارد یک کتاب محیط‌زیستی می‌خواند، حس می‌کند دارد یک رمان خوب می‌خواند و این موضوع خیلی مهمی است. در داستان‌های تالیفی باید به این نکته توجه شود که ارزش ادبی کار همسنگ محتوایی که می‌خواهد عرضه کند، باشد. در غیر این صورت می‌شود شبیه یک عالمه شعاری که از صبح تا شب در تلوویزیون

پیدا می‌کنند. مریم محمدخانی، دبیر تحریریه مجله پژوهشنامه است و داور لاک‌پشت پرنده. او می‌گوید مسأله مهم این‌جاست که در بعضی از کتاب‌های تالیفی رنگ و بوی سفارشی بودن مشخص است: «در مورد محتوا گاهی سفارشی بودن مشخص است. معلوم است که ۵ شاعر درباره بهینه‌سازی مصرف برق شعر گفته‌اند و این را مخاطب کودک هم متوجه می‌شود. در مقابل یک‌سری رمان‌های ترجمه هم با پس‌زمینه محیط‌زیستی هستند که نمونه‌های خوبی‌اند. یعنی مخاطب قبل از این که حس کند دارد یک کتاب محیط‌زیستی می‌خواند، حس می‌کند دارد یک رمان خوب می‌خواند و این موضوع خیلی مهمی است. در داستان‌های تالیفی باید به این نکته توجه شود که ارزش ادبی کار همسنگ محتوایی که می‌خواهد عرضه کند، باشد. در غیر این صورت می‌شود شبیه یک عالمه شعاری که از صبح تا شب در تلوویزیون

پیدا می‌کنند. مریم محمدخانی، دبیر تحریریه مجله پژوهشنامه است و داور لاک‌پشت پرنده. او می‌گوید مسأله مهم این‌جاست که در بعضی از کتاب‌های تالیفی رنگ و بوی سفارشی بودن مشخص است: «در مورد محتوا گاهی سفارشی بودن مشخص است. معلوم است که ۵ شاعر درباره بهینه‌سازی مصرف برق شعر گفته‌اند و این را مخاطب کودک هم متوجه می‌شود. در مقابل یک‌سری رمان‌های ترجمه هم با پس‌زمینه محیط‌زیستی هستند که نمونه‌های خوبی‌اند. یعنی مخاطب قبل از این که حس کند دارد یک کتاب محیط‌زیستی می‌خواند، حس می‌کند دارد یک رمان خوب می‌خواند و این موضوع خیلی مهمی است. در داستان‌های تالیفی باید به این نکته توجه شود که ارزش ادبی کار همسنگ محتوایی که می‌خواهد عرضه کند، باشد. در غیر این صورت می‌شود شبیه یک عالمه شعاری که از صبح تا شب در تلوویزیون

دیده می‌شود. در صورتی که ادبیات می‌تواند تأثیر عمیق‌تری روی او بگذارد.»

گاهی در کتاب‌هایی که با موضوع محیط‌زیستی منتشر می‌شوند، نام سازمان‌ها دیده می‌شوند. سازمان حفاظت از محیط‌زیست، شهرداری، سازمان بهرهوری انرژی ایران و... آنها در بعضی از این کتاب‌ها با ناشر کتاب همکاری داشته‌اند. اما خیلی وقت‌ها حتی لازم نیست نامی از این سازمان‌ها برده شود: «من یه دونه چراغ/رفیق روز روشن/ما هر دو تایی هستیم/با تاریکی‌ها دشمن/وقتی هواروشنه/فوری خاموش کن منو/بادستای قشنگت/کنار بزن پرده رو.»

چنین کتاب‌هایی در بازار طبیعی ناشر کتاب کودک و نوجوان جایی ندارند و اغلب به سفارش سازمان‌ها و برای آنها منتشر می‌شوند. در بین آنها گاهی تعداد زیادی کتاب با یک موضوع مثلاً صرفه‌جویی در مصرف آب یا برق منتشر می‌شوند، با پیام‌هایی مستقیم و ارزش ادبی پایین. میرزاده می‌گوید انتشار این کتاب‌ها بستگی به قراردادها دارند: «بعضی وقت‌ها ناشر می‌تواند با سازمانی قرارداد ببندد و کتاب را تهیه کند. برای مثال شهرداری یا سازمان حفاظت محیط‌زیست، بعضی وقت‌ها سازمان فقط برای حمایت از آن کتاب، بخشی را پیش‌خرید می‌کند. مهم‌ترین ناشر کتاب کودک در حوزه محیط‌زیست حدود ۷۰۰ عنوان در این موضوع دارد، یک مشکل خیلی جدی این بود که نمی‌توانست و نمی‌خواست کتاب‌هایش را به صورت تک‌فروشی عرضه

کند. الان شنیدیم که توزیع مویرگی‌اش را در کتابفروشی‌های کشور شروع کرده. آنها هم تقصیر نداشتند، تمام این اتفاقات در حوزه محیط‌زیست هنوز چندسال اخیر رشد پیدا کرده و تازه چندسال است که به کمک جایزه‌هایی مثل سپیدار و لاک‌پشت پرنده و گوزن زرد، کتاب‌های کودک دیده می‌شوند و مردم برای بچه‌هایشان کتاب می‌خرند.»

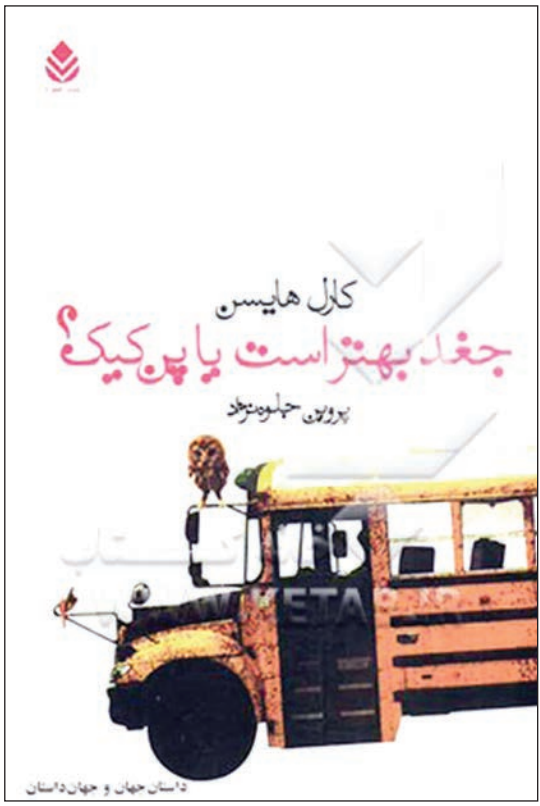
مردم آن قدرها هم به‌دنبال کتاب محیط‌زیستی برای بچه‌هایشان نیستند. این را کاترپرفر شهر کتاب هفت چتر می‌گوید. آنها وقتی دنبال کتاب‌های محیط‌زیستی می‌آیند که موضوع تحقیقی در مدرسه باشد: «دنبال کتاب‌هایی درباره حیوانات می‌آیند که آن هم زیاد نیست و به کتاب‌های شعر و داستان نمی‌رسد. کتاب‌هایی با این موضوع را می‌خوانند که معرفی می‌کند. کتابفروشی‌ها به البته مجله داروگ را که به تازگی منتشر شده به چند نفر معرفی کردم و خریدند.»

اما آن‌جا که با بچه‌ها درباره این موضوعات کار می‌شود، اوضاع بهتر است. کاترپرفر قلیق کتاب‌های محیط‌زیستی برای بچه‌ها برگزار می‌کند اما هم می‌گوید زمان مدرسه این مسأله پررنگ‌تر است: «گاهی تحقیق‌های مدرسه‌ای می‌شود دنبال این کتاب‌ها بیایند. ما هفته‌ای یک بار برنامه داریم و کتاب‌های خاص حفظ محیط‌زیست را با بچه‌ها کار می‌کنیم.» کتاب‌هایی درباره حفظ جنگل‌ها و حیوانات بیشتر بین بچه‌ها طرفدار دارند.

محمدخانی می‌گوید بهترین کتاب‌های تالیفی که در این سال‌ها در حوزه محیط‌زیست دیده شده، یک‌سری فرهنگ‌نامه بوده که بیشتر به حیوانات پرداخته است. بهترین آنها کتاب علی گلشن است که در کانون منتشر شده: «خیلی مهمی بودن در محیط‌زیست مهم است. محیط‌زیست الان یک مد جهانی است برای همین گاهی وقتی بعضی از ناشران سراغ محیط‌زیست می‌روند، پیروی از این‌مد در آنها حس می‌شود. لسی در کتاب‌هایی درباره زیست‌بوم کودکان مثل فرهنگ‌نامه انتشارات طلایی با حیوانات رو به انقراض حس می‌کنیم که برای کودک هم قابل درک است، چون مسأله خودش است. این بیشتر در مورد جانداران دیده می‌شود و در مورد موضوعاتی مثل گرمایش جز زمین و بازیافت و غیره، من کتاب‌های تالیفی جز آنها که رنگ‌بوی سفارشی داشتند، ندیدم.»

اما به عقیده میرزاده کتاب‌هایی که با یک شخصیت، محیط‌زیست را به بچه‌ها معرفی کردند، تأثیرگذارتر هستند: «کارهای فرهنگ‌نامه خیلی ارزشمند هستند اما شاید بچه‌ها ارتباط عاطفی با آنها برقرار نکنند، در حالی که وقتی یک انسان که در طبیعت گردش می‌کند، خاطراتش را به صورت داستان بنویسد برای بچه‌ها جالب‌تر است. نمونه بارز آن تن است که به دل طبیعت می‌رفت و ماجراهای جذابی داشت. اگر بتوانیم این شخصیت‌ها را در ادبیات کودک خلق و در حوزه محیط‌زیست هم از آنها استفاده کنیم، تأثیر بیشتری دارند و بچه‌ها هم اطلاعات بیشتری به دست می‌آورند.»

تستوی سیزانگشتی را کسی از یاد نمی‌برد وقتی «چرخ‌های ارابه‌ها دیگر تکان نمی‌خورد چون بوته‌های نسترن و گیاهان وحشی توی هم رفته بودند و ریشه‌ها، خوشه‌ها، دها و تیغ‌های‌شان دور چرخ‌ها پیچیده بود. حتی یک ماشین هم از آن گل‌های اسرارآمیز، درمانده بود.»

داستان جهان و جهان داستان